

הנצחת יהודי אתיופיה שנספו בדרכם מאתיופיה לישראל דרך סודן

הצעה להחלטה

מחליטים:

1. להנציח את יהודי אתיופיה, שנספו בדרכם מאתיופיה לישראל דרך סודן. הנספים יונצחו בלוח זיכרון, אשר יוצב במתחם של אנדרטת הזיכרון להנצחת הנספים מאתיופיה, אשר מצויה בהר הרצל.
 2. להטיל על השר מיכאל איתן לעמוד בראש ועדה אשר תיעץ לו בדבר הנצחת יהודי אתיופיה שנספו בדרכם מאתיופיה לישראל דרך סודן.
 3. חברי הוועדה המייעצת יהיו נציג משרד ראש הממשלה אשר ישמש כמרכז הוועדה, נציג המוסד (גמלאי) שעסק באותה התקופה בהעלאת יהודי אתיופיה לישראל, נציג משרד הקליטה, נציג הסוכנות היהודית (גמלאי) שעסק באותה התקופה בהעלאת יהודי אתיופיה לישראל ונציג הסוכנות היהודית (בהווה), נציג משרד החינוך, נציג אחד מכל אחד מארבעת הארגונים הגדולים של בני העדה האתיופית בישראל: נציגות הארגונים של יוצאי אתיופיה, האגודה הישראלית למען יהודי אתיופיה, מרכז מורשת יהודי אתיופיה וארגון אסירי ציון. נציג המרכז למורשת המודיעין ישתתף כמשקיף בדיוני הוועדה.
 4. הוועדה תגבש קריטריונים אחידים לבחינת רישום הנספים ותוכנית עבודה להנצחתם.
 5. הוועדה תגבש את רשימת הנספים אשר יונצחו על לוח הזיכרון עד ליום 20 במאי 2012, כ"ח באייר התשע"ב, יום ירושלים.
 6. הוועדה תפרסם את רשימת הקריטריונים ואת רשימת הנספים שגובשו על ידה ותקבל הערות מהציבור.
 7. הסוכנות היהודית הביעה את הסכמתה להשתתף בתוכנית בהיקף של 150,000 ₪.
 8. מטרתה של החלטה זו היא הנצחה סמלית של שמות הנספים ואין בה כדי ליצור זכות נוספת או להטיל חיוב אחר כלפי המדינה.
- ההיקף התקציבי של התוכנית יסתכם ב-2 מלש"ח וימומן מהמקורות הבאים:

משרד ראש הממשלה	1,250,000 ₪
המשרד לקליטת העלייה	300,000 ₪
משרד החינוך	200,000 ₪
משרד התרבות והספורט	100,000 ₪
הסוכנות היהודית	150,000 ₪
סה"כ	2,000,000 ₪

דברי הסבר

רקע כללי -

קהילת יהדות אתיופיה בישראל, מונה כיום מעל 130,000 נפש. העלייה של יהודי אתיופיה לישראל נעשתה במגוון דרכים ברבות השנים.

בעקבות המהפכה השלטונית שהתרחשה בשנת 1974 במדינת אתיופיה, נסגרו בפני יהודי אתיופיה דרכי העלייה לישראל. עקב סגירת דרכי העלייה, רשויות ישראליות שטיפלו בעליית יהודי אתיופיה לישראל, חיפשו אפשרויות להעלאת היהודים שחפצו בכך, לישראל. אחת הדרכים שנבחרה להעלאת יהודי אתיופיה לישראל, הייתה דרך ציר העובר ממדינת אתיופיה דרך מדינת סודן ומשם באוויר ובים למדינת ישראל. כך במשך שנים, יצאו יהודי אתיופיה ובהם גברים, נשים, ילדים, פעוטות וקשישים, למסע ארוך ומפרך, בקבוצות שונות, מכפרים שונים ובזמנים שונים, למסע עלייה לישראל. משך המסע היה שונה מקבוצה לקבוצה ומאדם לאדם, וארך משך זמן של שלושה עד חמישה שבועות בממוצע ולעתים אף נמשך קרוב לחודשיים ימים. אורכו של המסע היה בן מעל לאלף קילומטרים ונעשה ברובו ברגל ועל-גבי פרדות משא. בעת המסע נאלצו העולים לעתים קרובות להסתתר בשעות היום ולצעוד בשעות הלילה. העולים סבלו ממחסור קשה במים ובמזון. לעיתים יהודי אתיופיה אשר הגיעו לסודן, נאלצו להתיישב במחנאות פליטים באזורי ביצות, דבר שעודד התפרצות מחלות ומגפות בקרבם. בשל התנאים הקשים עימם התמודדו העולים בדרכם זו לארץ ישראל, חלו ונפטרו רבים מהם. לאור הנסיבות נקברו הנפטרים בצורה לא מוסדרת, ללא רשום וללא הליכי קבורה כהלכה.

בדרך זו, מאז 1979 עת התחילה עליית יהודי אתיופיה לישראל דרך מדינת סודאן ועד 1990, עלו לישראל כ-17,000 יהודים. רבים מבין העולים נספו בדרך עלייה זו ונקברו במקומות שונים בדרך, ולא זכו להגיע לארץ ישראל.

איסוף שמות הנספים והנצחתם על אנדרטת הזיכרון בהר הרצל בירושלים, יהווה סגירת מעגל בעבור קהילת יהדות אתיופיה, וישמש כמקום זיכרון והנצחה ראוי לבני משפחות הנספים.

על מנת לפקח על תהליך האיסוף וההנצחה תוקם ועדה הציבורית המורכבת מנציגי הגופים שעסקו בעלייה דרך סודן, ממשרדי הממשלה המשתתפים במימון התוכנית ומארגוני מגזר שלישי של קהילת יוצאי אתיופיה. בנוסף, ישתתף בוועדה נציג מהמרכז למורשת מודיעין על מנת לרתום את מומחיות המרכז בתחום ההנצחה.

בבחירת נציגי הוועדה תהיה הקפדה על ייצוג הולם לנשים בהרכב הוועדה.

מטרתה של החלטה זו היא להנציח את שמות הנספים בשל החשיבות ההיסטורית והחברתית של הדבר, כמתואר לעיל. יש להבהיר אין בכך כדי להצמיח זכאות נוספת או חיוב כלשהו אחר כלפי מדינת ישראל.

נתונים תומכי החלטה ומידע מחקרי -
לא רלוונטי.

השפעות אפשריות להחלטה (כלכלה, חברה, סביבה וממשל) -
לא רלוונטי.

עמדת שרים אחרים שההצעה נוגעת לתחום סמכותם -
שר החינוך - תומך.
שרת התרבות והספורט - תומכת.

חלופות להצעת ההחלטה -
לא רלוונטי.

הזיקה שבין ההצעה לבין יעדי הממשלה -
לא רלוונטי.

החלטות קודמות של הממשלה בנושא -
אין

עמדת היועץ המשפטי של המשרד יוזם ההצעה -
מצורפת.

מוגש על-ידי ראש הממשלה
ועל-ידי השרה לקליטת העלייה

כ"ו בחשוון התשע"ב
23 בנובמבר 2011

היועצת המשפטית

ירושלים, כ"ו חשון, התשע"ב

23 נובמבר, 2011

תיק 7 – הצעות החלטה

מזהה מלי: D314878

חוות דעת משפטית הנלווית להצעה להחלטת ממשלה

נושא הצעת ההחלטה:

להנציח את יהודי אתיופיה, שנספו בדרכם מאתיופיה לישראל דרך סודן. הנספים יונצחו בלוח זיכרון, אשר יוצב על אנדרטת הזיכרון להנצחת הנספים מאתיופיה, אשר מצויה בהר הרצל. עוד מוצע כי תוקם ועדה ציבורית אשר תיעץ לשר מיכאל איתן לגבי איסוף שמות הנספים ואופן הנצחתם בלוח הזיכרון.

תמצית ההצעה בהתייחס להיבטיה המשפטיים:

בהתאם לאמור בהחלטה תוקם ועדה ציבורית אשר תדון באיסוף שמות הנספים ואופן הנצחתם, ותמליץ בנושאים אלה לשר מיכאל איתן, אשר יישב בראש ישיבותיה של הוועדה וינהל אותן.

כתברי הוועדה ימונו נציגי המשרדים הממשלתיים הרלוונטיים (נציג משרד ראש הממשלה (שישמש גם כמרכז הוועדה), נציג המוסד (גמלאי) שעסק באותה תקופה בהעלאת יהודי אתיופיה לישראל, 2 נציגי הסוכנות היהודית: גמלאי הסוכנות שעסק באותה תקופה בהעלאת יהודי אתיופיה לישראל ונציג נוסף מטעם הסוכנות המשימש כיום בתפקיד בסוכנות, נציג משרד החינוך, נציג המרכז למורשת המודיעין (גוף, אשר בהתאם לדברי ההסבר להצעת ההחלטה, יש לו מומחיות בנושא הנצחה), נציג אחד מכל אחד מארבעת הארגונים הגדולים של בני העדה האתיופית בישראל כמפורט בהצעה. הייעוץ המשפטי לוועדה יינתן על ידי נציג/ת הלשכה המשפטית במשרד ראש הממשלה.

בהתאם להנחיית היועץ המשפטי לממשלה מס' 1.1502, העוסקת במינוי והרכב וועדות ציבוריות מייעצות ודרכי פעולתן, כאשר מוקמת וועדה ציבורית המייעצת לשר, יש לתת את הדעת להרכב מאוזן המשקף את מגוון הדעות של המגזרים השונים. במקרה שבפנינו נראה כי הרכב הוועדה המוצע הוא מאוזן. הוא כולל הן את הנציגים של משרדי הממשלה הרלוונטיים, את נציגי הגופים אשר עסקו בנושא העלייה האתיופית בעבר, ונציגי ציבור מקרב הארגונים החברתיים הגדולים של העדה האתיופית אשר זהותם נקבעה תוך התחשבות בקבוצות השונות שבקרב העדה.

כמו כן מצוין בהצעת ההחלטה כי נציג של המרכז למורשת המודיעין, ארגון העוסק בהנצחת חללי קהילת המודיעין, ישתתף בישיבות הוועדה כמשקיף. בהתאם להנחיית היועץ המשפטי לממשלה, יש להקפיד כי בבחירת מומחה כחבר לוועדה מייעצת לא יהיה זה בעל עניין בפרט כאשר הוא המומחה היחיד שמשמש כחבר וועדה. על פניו, לא נראה כי במקרה שלפנינו קיים חשש ממשי לניגוד עניינים שכן מדובר במשקיף לוועדה ולא בחבר וועדה,

וכאשר מדובר בנציג של ארגון העוסק בהנצחת חללי קהילת המודיעין ואינו קשור דווקא לקהילה האתיופית. עם זאת, בדיקה נוספת יש לבצע כאשר תיבחן זהותו הספציפית של נציג זה.

כאמור, הצעת ההחלטה אינה קובעת את זהותם של הנציגים, אלא את הרכב הוועדה בלבד. בחירת הנציגים עצמם צריכה שתעשה בהתאם להנחיית היועץ המשפטי לממשלה האמורה לעיל, לרבות בחינת נושא ניגוד העניינים על ידי הלשכה המשפטית במשרד ראש הממשלה. כמו כן, בעת בחירת הנציגים יש לתת את הדעת גם לחובה הקבועה בסעיף 1ג6, לחוק שיווי זכויות האישה התשי"א 1951, לפיו קיימת חובת ייצוג הולם לבני שני המינים בוועדה ציבורית מסוג זה.

בהתאם להצעת ההחלטה הוועדה תקבע קריטריונים אחידים לאיתור שמות הנספים, תפעל לאיסוף השמות ותקבע את דרך הנצחתם על לוח השמות – אנדרטת הזיכרון בהר הרצל.

ההצעה קובעת כי במסגרת עבודתה תקיים הוועדה גם הליך היועצות עם הציבור לגבי הקריטריונים לאיסוף שמות הנספים ורשימת הנספים, אשר יפורסמו לציבור לקבלת הערותיו. יש לציין כי אף שלא קיימת חובת היועצות במקרה שלפנינו, ומכיוון שהצעת ההחלטה קובעת כי הוועדה תקיים היועצות עם הציבור, הרי שמן הראוי לקיים את ההיועצות ברוח העקרונות שנקבעו לעניין זה במשפט המנהלי, קרי, ביצוע הליך ההיועצות באופן שקוף, תוך מסירת המידע הרלוונטי לציבור לשם קבלת הערותיו ותוך שקילה אמיתית של ההערות שיתקבלו מהציבור ושמיעתן ב"נפש חפצה" (לעניין זה ראו בספרו של פרופ' י. זמיר, הסמכות המנהלית, כרך ב', עמ' 863-857).

עוד נקבע בהצעה כי מטרתה היא הנצחת בני העדה האתיופית שנספו בדרכם לישראל, אך אין בה כדי ליצור זכות נוספת או חיוב אחר כלשהו כלפי מדינת ישראל.

קשיים משפטיים, ככל שישנם, ודרכי פתרונם:

ההצעה אינה מעוררת קשיים משפטיים.

עמדת היועצים המשפטיים של משרדים אחרים שהצעת ההחלטה נוגעת להם:

הצעת ההחלטה הועברה בנוסחים שונים ליועצים המשפטיים של המשרדים הרלוונטיים: ליועמ"ש משרד הקליטה, ליועמ"ש משרד החינוך, ליועמ"ש משרד התרבות והספורט וליועמ"ש משרד האוצר.

לא התקבלו הסתייגויות ביחס לנוסח הסופי המוצע.

עמדת היועץ המשפטי של המשרד שהשר העומד בראשו מגיש את ההצעה:

אין מניעה משפטית לאישור הצעת ההחלטה.

בברכה,
שלומית ברנע פרגו, עו"ד
היועצת המשפטית